

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного
факультету

Юрій Бідзіля
« 30 » червня

Юрій БІДЗІЛЯ

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма	Українська мова і література. Зарубіжна література
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» (Морфологія. Частина I) для здобувачів вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) освітньої програми «Українська мова і література. Зарубіжна література».

Розробник: Пискач Ольга Дмитрівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри української мови.
Протокол № 12 від 26 червня 2023 року

Завідувач кафедри Наталія ВЕНЖИНОВИЧ

Схвалено науково-методичною комісією філологічного факультету.
Протокол № 8 від 29 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії Василь ШАРКАНЬ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 135	2-й	2-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	3-й	3-й
	Лекції:	
	34 год.	10 год.
	Практичні (семінарські):	
	32 год.	4 год.
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: комбінований	Самостійна робота:	
	69 год.	121 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» – засвоїти основні поняття теоретичної та практичної морфології, навчити здобувачів вищої освіти теоретично осмислювати лінгвістичні явища, орієнтуватися в різних трактуваннях явищ морфологічної системи мови у вищих та середніх закладах освіти, осмислювати граматичні особливості частин мови, систему граматичних значень у кожній із них та матеріальних засобів їх вираження.

Завдання курсу морфології української мови в **теоретичному** аспекті полягають у з'ясуванні та засвоєнні основних понять і категорій граматики української літературної мови, форм і моделей морфологічної будови, ієрархії мовних одиниць у лінгводидактиці вищої й середньої школи, що в **практичному** аспекті виявляється в таких уміннях: пояснення динаміки лексико-граматичних явищ, аналіз частин мови в різностильових контекстах, нормативне використання морфологічних норм у навчальній і професійній діяльності.

Відповідно до освітньої програми «Українська мова і література. Зарубіжна література», вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- 1) здатність вирішувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання й характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти (ПК);
- 2) здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК 1);
- 3) здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя (ЗК 2);
- 4) здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями (ЗК 3);
- 5) здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 5);
- 6) здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 7);
- 7) здатність до формування в здобувачів освіти ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків (ФК 1);
- 8) здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури, зарубіжної літератури, у практиці навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти (ПК 1);
- 9) здатність адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах (ПК 2);
- 10) здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій формах, володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт (ПК 3);
- 11) здатність використовувати сучасні наукові методи філологічних досліджень, добирати, аналізувати, систематизувати й синтезувати фактичний лінгвістичний, літературний матеріал; узагальнювати підсумки виконаного дослідження та формулювати його новизну; оформляти згідно із сучасними вимогами та репрезентувати результати наукового дослідження в усній чи письмовій формі, послуговуючись відповідним термінологічним апаратом (ПК 8).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 6 «Вступ до мовознавства»

ОК 11 «Сучасна українська мова» (Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія)

ОК 23 «Латинська мова».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Українська мова і література. Зарубіжна література» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
<i>Знає</i> основні історичні етапи розвитку предметної галузі.	РН 1
<i>Уміє оперувати</i> базовими категоріями та поняттями спеціальності.	РН 5
<i>Усвідомлює</i> цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	РН 12
<i>Знає</i> сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності, провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні та за її межами.	РН 13
<i>Пояснює</i> особливості розвитку української мови і літератури, зарубіжної літератури, специфіку перебігу літературного процесу в Україні в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою; <i>порівнює</i> мовні й літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.	РН 14
<i>Володіє</i> комунікативною компетентністю з української мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), <i>здатний</i> удосконалювати й підвищувати власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.	РН 15
<i>Уміє</i> працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології.	РН 17
<i>Володіє</i> основами професійної культури, <i>має здатність</i> створювати, редагувати й перекладати тексти фахового змісту.	РН 19
<i>Використовує</i> гуманістичний потенціал української мови і літератури, зарубіжної літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.	РН 21
<i>Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати</i> теоретичні й методичні засади навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури для виконання освітньої програми в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти.	РН 22

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Сучасна українська мова»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр РН
Знання основних історичних етапів формування і розвитку морфологічних категорій і форм, дискусійних питань класифікації частин мови у вищій та середній школі.	РН 1
Вільно користуватися системою знань із морфології в навчальній діяльності; досконало оперувати морфологічними ресурсами української мови в усному і писемному мовленні.	РН 5
Розуміння складних процесів формування морфологічної системи української мови, яка посідає гідне місце серед інших слов'янських мов, усвідомлення важливості її подальшого розвитку і збагачення тільки за умови незалежного, територіально цілісного та демократичного устрою України.	РН 12
Знання морфологічних норм та особливостей їх використання у певному контексті; сучасних лінгвістичних і дидактичних засад навчання морфології української мови в закладах вищої, середньої та передвищої освіти.	РН 13
Вміння розпізнавати й аналізувати різні частини мови та міжчастиномовну транспозицію в контексті; робити повний і послідовний морфологічний аналіз із урахуванням категорійного значення, лексико-граматичних особливостей, граматичних категорій, граматичних значень та способів і засобів їх вираження, подавати орфографічний коментар до граем.	РН 14
Володіння комунікативною компетентністю з морфології української мови і прагнення вдосконалювати й підвищувати власний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.	РН 15
Уміння працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими) в галузі морфології вищої та середньої школи, знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології.	РН 17
Володіння основами професійної культури вчителя української мови, здатність створювати й редагувати лінгвістичні тексти.	РН 19
Здатність використовувати гуманістичний потенціал української мови для формування духовного світу учнів повної загальної середньої та фахової передвищої освіти.	РН 21
Здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання морфології української мови для виконання освітньої програми в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти.	РН 22

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання навчання з навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» є:

- поточний контроль під час вивчення навчальної дисципліни, який проходить в індивідуальній, груповій, фронтальній формі. Методи поточного контролю: усний, письмовий, практичний, комп'ютерний і самоконтроль;
- метод підсумкового контролю – іспит, який проводиться у комбінованій формі. Поточний контроль знань та умінь здобувачів із навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» охоплює проведення двох модульних контрольних робіт та підсумкового контролю у формі іспиту.

Методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- словесні методи навчання: розповідь, бесіда, лекція; наочні: ілюстрація, демонстрація; практичні: вправи, тестування тощо;
- за логікою передачі і сприймання навчальної інформації (індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні);
- за ступенем самостійності мислення здобувачів при засвоєнні знань (репродуктивні, пошукові, дослідницькі) та ін.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми *поточного контролю*: усні відповіді, тестування та письмові домашні, самостійні роботи на практичних заняттях.

Форма *модульного контролю*: підсумковий тематичний контроль через виконання модульної контрольної роботи з тестами, письмовим завданням і усним колоквиумом; проміжний атестаційний контроль, поточний контроль за виконанням індивідуальних робіт, винесених для самостійного опрацювання.

Форма *підсумкового семестрового контролю*: іспит (комбінована форма) із теоретичними питаннями, письмовим завданням і тестами. Може бути виставлений за результатами балів, набраних здобувачем при поточному контролі на практичних заняттях, тематичному контролі, самостійної, індивідуальної роботи й підсумкової модульної контрольної роботи. Сума балів обраховується в межах 100.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне тестування та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	50	100
6	6	8	6	6	8	10		

T1, T2 ... T12 – теми модулів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне тестування та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	50	100
5	5	10	5	5	10	5	5		

T1, T2 ... T12 – теми модулів.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)

Практичні (семінарські) заняття	8	30	8	30
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні	2	10	2	10
Письмове завдання при тематичному оцінюванні	2	10	2	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Зразок модульної контрольної роботи № 1

1. Колоквіум (усне опитування теоретичних питань 1 мод.) – 10 балів.
2. Письмове завдання: зробіть повний морфологічний аналіз усіх іменників поданого речення: *Чутно було, як шелестить комиш шорстким листом та іноді хрусне під ногою суха очеретина* (М. Коцюбинський) – 10 балів.
3. 30 тестів 1, 2 і 3 рівня на Moodle (30 балів). У тестах подано теоретичні та практичні питання курсу.

Зразок модульної контрольної роботи № 2

1. Колоквіум (усне опитування теоретичних питань 2 мод.) – 10 балів.
2. Письмове завдання: зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів поданих речень: 1. *Чутно було, як шелестить комиш шорстким листом та іноді хрусне під ногою суха очеретина* (М. Коцюбинський). 2. *Вода шумить у ста потоках, що з дна сріблястим мохом сяють* (Б.-І.Антонич) (10 балів).
3. 30 тестів 1, 2 і 3 на Moodle (30 балів). У тестах подано теоретичні та практичні питання курсу.

Оцінка	Критерії оцінювання модульної контрольної роботи
«Відмінно» (А)	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовує обов'язкову та додаткову літературу, вільно володіє науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
«Добре» (В, С)	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовує при цьому обов'язкову літературу, володіє науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань він демонструє недостатню глибину матеріалу та аргументації, допускає при цьому деякі незначні помилки.
«Задовільно» (D, E)	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який відтворює певну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, але не здатний до глибокого, всебічного аналізу,

	обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає певні помилки.
«Незадовільно» (FX, F)	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни або ж зовсім не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.

За результатами контролю знань здобувачів дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) – «відмінно», «добре» та «задовільно». Здобувач вищої освіти має право підвищити оцінку, складаючи іспит.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий семестровий контроль із дисципліни проводиться у формі екзамену (письмово-усний) із такими видами завдань: 2 теоретичні питання (40 балів), 1 практичне завдання (20 балів), 20 тестів (40 балів).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Шкала ECTS	Диференційована шкала	Недиференційована шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
A	Відмінно	Зараховано	90-100
B	Добре		82-89
C	Добре		74-81
D	Задовільно		64-73
E	Задовільно		60-63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35-59
F	Незадовільно		0-34

Зразок екзаменаційного білета

1. Морфологія як окремий розділ граматики, її зв'язок з іншими розділами мови (20 балів).
2. Загальна характеристика прикметника як частини мови. Семантичні, морфологічні та синтаксичні особливості прикметників (20 балів).
3. Зробіть морфологічний аналіз підкреслених слів поданих речень: 1. *І хоч життя йому послало калюжу замість океану, душа в нього була океанська* (О. Довженко). 2. *На п'ять воріт зачинена Полтава ховає очі в тихі явори* (Л. Костенко) (20 балів).
4. 20 тестів на Moodle (40 балів). У тестах подано теоретичні та практичні питання курсу.

Здобувач може отримати загальну кількість 100 балів. Вони досягаються шляхом сумування результатів оцінок за всі види робіт. Отримані бали переводяться також в оцінку за чотирибальною національною шкалою. «Відмінно» отримує здобувач вищої освіти за відмінне виконання роботи та відповіді без істотних помилок та огріхів (90–100 балів). «Добре» здобувач отримує, якщо робота виконана правильно, але в ній допущено незначні помилки, що істотно не впливають на результат оцінювання (74–89 балів). «Задовільно» отримує здобувач, якщо робота виконана не в повному обсязі, допущено певну кількість помилок та неточностей, відсутні висновки за виконаними розрахунками (60–73 бали). «Незадовільно» отримує здобувач

у разі допущення великої кількості помилок (менше 60 балів), що потребує додаткового опрацювання навчального матеріалу для отримання позитивної оцінки.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Основні поняття морфології. Іменник

Тема 1. Граматика як наука, її розділи – морфеміка і словотвір, морфологія, синтаксис. Різновиди граматики (описова, історична, зіставна, порівняльна). Академічні, наукові, шкільні граматики. **Морфологія.** Основні поняття і предмет морфології. Зв'язок морфології з іншими лінгвістичними дисциплінами. Слово як лексема і як граматична одиниця. Слово, лексема, словоформа і форма слова. Граматична форма слова. Форма аналітична й синтетична. Омонімія й синонімія форм. Дефініція флексії. Поняття морфологічної парадигми. Повна, неповна, часткова, надлишкова парадигми. Макро- і мікропарадигми у класах слів. Граматичне значення слова. Поняття грамеми як найменшої одиниці граматичного рівня та елементарної одиниці. Поняття граматичної категорії, граматична опозиція. Види граматичних категорій. Способи й засоби вираження граматичного значення.

Тема 2. Система частин мови в сучасній українській мові. Критерії визначення частин мови та історія їх становлення в українському мовознавстві. «Традиційна» класифікація слів за частинами мови як результат застосування кількох характеристик. Самостійні і службові частини мови. Кваліфікація службових слів як слів-морфем у новітніх працях з морфології. Іменник і дієслово як центральні (основні) частини мови. Взаємозв'язок іменникової та дієслівної семантики. Класифікація частин мови в шкільній лінгводидактиці.

Тема 3. Іменник. Визначення іменника як частини мови. Взаємна обумовленість лексичного значення та граматичних ознак іменника. Лексико-граматичні категорії іменника. Іменники – власні і загальні назви. Іменники – конкретні і абстрактні назви, особливості семантики і відмінювання. Іменники – збірні та речовинні назви, особливості семантики та відмінювання. Визначення та семантичні розряди іменника в шкільній лінгводидактиці.

Граматичні категорії іменника. *Категорія роду іменника*, її реальна та формальна семантика, засоби вираження. Історичні зміни у формуванні категорії роду іменників. Специфіка вираження роду в назвах істот і неістот. Іменники спільного роду. Рід невідмінюваних іменників та аббревіатур. Стилiстичні функції граматичної категорії роду.

Категорія числа іменника, її обумовленість зовнішньою семантикою, засоби вираження. Логічне й граматичне в осмисленні категорії числа. Розуміння форм множини як самостійних слів і як форм слів. Історичні зміни у формуванні категорії числа іменників. Залишки двоїни в сучасній українській літературній мові. Іменники *pluralia tantum* та особливості їх відмінювання. Іменники *singularia tantum*. Стилiстичні функції граматичної категорії числа.

Категорія відмінка іменника, граматичний зміст та засоби вираження. Система відмінків сучасної української мови. Виразення суб'єктних, об'єктних та обставинних відношень як зміст категорії відмінка. Основні значення відмінкових словоформ. Кличний відмінок як специфічна форма української літературної мови.

Словозміна іменників. Типи відмін іменників. Основні чинники становлення сучасних відмін іменників. Особливості відмінювання іменників I відміни. Особливості відмінювання іменників II відміни. Особливості відмінювання іменників III та IV відмін. Іменники, що перебувають за межами чотирьох відмін. Особливості відмінювання українських та неукраїнських власних назв. Відмінювані й невідмінювані аббревіатури.

Модуль 2. Прикметник. Числівник. Займенник

Тема 4. Прикметник як частина мови. Визначення, граматичні ознаки прикметника. Лексико-граматичні ознаки прикметників. Розряди прикметників та принципи їх розмежування. Семантико-морфологічні особливості якісних прикметників. Співвідносна та неспіввідносна міра вияву ознаки якісних прикметників. Ступені порівняння якісних прикметників (з історичними коментарями). Лексико-семантичні категорії відносних прикметників. Присвійні прикметники, їхні ознаки. Проміжні розряди прикметників. Своєрідність категорій роду, числа, відмінка у прикметників. Короткі і повні, стягнені й нестягнені форми прикметників (з історичними коментарями). Відмінювання прикметників. Субстантивація прикметників. Прикметник у шкільній лінгводидактиці.

Тема 5. Числівник. Частиномовна природа числівника. Семантичні розряди числівників. Граматичні ознаки числівника. Власне-кількісні числівники. Збірні числівники. Дробові числівники. Числівники пів, півтора, півтори, півтораста. Неозначено-кількісні числівники. Питання про т.зв. порядкові числівники. Структурно-морфологічні розряди числівників. Морфологічні категорії числівників. Нівеляція категорій роду як характерна риса числівників. Особливості категорії числа у числівниках. Особливості категорії відмінка у числівниках. Характер сполучуваності числівників з іменниками. Відмінювання числівників. Наголошування числівників при словозміні. Синтаксичні функції числівників. Класифікація числівників за морфологічною будовою (з історичними коментарями). Відмінювання числівників різних типів. Числівник у шкільній лінгводидактиці.

Тема 6. Займенник як частина мови. Місце займенника у системі частин мови (історія питання). Поділ займенників на розряди за значенням. Особливості займенникових парадигм (з історичними коментарями). Явище прономіналізації в сучасній українській мові. Займенник у шкільній лінгводидактиці.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Форма навчання: денна / заочна			
	усього	у тому числі		
		л	п	с.р.
Тема 1. Граматика як наука, її розділи. Основні поняття морфології.	12/11	4/1	2/-	6/10
Тема 2. Частини мови і принципи їх класифікації. Частини мови в шкільній лінгводидактиці.	10/11	2/-	2/1	6/10
Тема 3. Іменник. Загальна характеристика й лексико-граматичні ознаки іменника. Семантичні розряди іменника в шкільній лінгводидактиці.	8/9	2/1	2/-	4/8
Тема 4. Граматичні категорії іменників. Категорія роду.	8/9	2/1	2	4/8
Тема 5. Категорія числа іменників.	8/9	2/1	2/-	4/8
Тема 6. Категорія відмінка іменника.	8/9	2/1	2/-	4/8
Тема 7. Словозміна іменника.	14/9	4/-	4/1	6/8
Модульна контрольна робота				
Разом за модулем 1	68/67	18/5	16/2	34/60
Тема 8. Прикметник. Загальна характеристика прикметника і його значення-граматичні ознаки	10/10	2/1	2/1	6/8
Тема 9. Міра й інтенсивність ознаки якісних прикметників, засоби їх вираження.	8/7	2/1	2/-	4/8

Тема 10. Словозміна і правопис прикметників. Морфологічний аналіз прикметників. Прикметник у шкільній лінгводидактиці.	8/6	2/-	2/-	4/6
Тема 11. Числівник. Загальна характеристика числівника як частини мови.	10/10	2/1	2/1	6/8
Тема 12. Семантичні та структурні розряди числівників.	8/8	2/1	2/-	4/7
Тема 13. Словозміна числівників і зв'язок їх із іменниками. Числівник у шкільній лінгводидактиці.	10/8	2/-	4/-	4/8
Тема 14. Займенник. Загальна характеристика займенника як частини мови.	8/9	2/1	2/-	4/8
Тема 15. Відмінювання, вимова, правопис, морфологічний аналіз займенників. Займенник у шкільній лінгводидактиці.	7/8	2/-	2/-	3/8
Модульна контрольна робота				
Разом модулем 2	67/68	16/5	16/2	35/61
Разом за семестр	135/135	34/10	32/4	69/121

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна/заочна)
Модуль 1		
1	Загальні питання морфології.	2
2	Частини мови в українській мові. Засади загальноприйнятої (традиційної) класифікації: морфологічний, синтаксичний і лексико-семантичний принципи. Частини мови в шкільній лінгводидактиці.	2/1
3	Загальна характеристика й лексико-граматичні ознаки іменника. Семантичні групи іменників у шкільній лінгводидактиці.	2
4	Грамматичні категорії іменників. Категорія роду.	2
5	Категорія числа іменників.	2
6	Категорія відмінка іменника.	2
7	Словозміна іменників.	4/1
Разом за 1 модуль		16/2
Модуль 2		
8	Прикметник. Загальна характеристика прикметника і його значеннєво-граматичні ознаки.	2/1
9	Міра й інтенсивність ознаки якісних прикметників, засоби їх вираження.	2
10	Короткі й повні форми прикметників. Словозміна і словотвір прикметників. Прикметник у шкільній лінгводидактиці.	2
11	Числівник. Загальна характеристика числівника як частини мови.	2/1
12	Семантичні та структурні розряди числівників.	
13	Словозміна числівників і зв'язок їх із іменниками. Числівник у шкільній лінгводидактиці.	4
14	Займенник, його місце в системі частин мови.	2
15	Відмінювання, вимова, правопис займенників. Займенник у шкільній лінгводидактиці.	2

Разом за 2 модуль	16/2
Разом за курс	32/4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна/заочна)
	Модуль 1	
1	Проблемні питання класифікації частин мови в працях відомих граматистів А.Загнітка, І.Вихованця, В.Горпинича та ін.	4/10
2	Лексико-граматичні класи слів у шкільній лінгводидактиці (аналіз шкільних програм, підручників для 6-7 класів).	4/10
3	Грамаітичні особливості абревіатур.	2/4
4	Рід іменників іншомовного походження та деяких власних назв.	4/4
5	Правописні особливості власних назв.	4/6
6	Правопис складних іменників.	2/4
7	Залишки форм двоїни в сучасній українській мові та народних говорах.	2/4
8	Основні значення відмінків.	4/8
9	Особливості відмінювання українських і неукраїнських власних назв (прізвищ, топонімів).	4/6
10	Відмінювані і невідмінювані абревіатури.	3/4
	Разом за модуль 1	33/60
	Модуль 2	
11	Перехідні процеси в межах семантичних розрядів прикметників.	4/6
12	Ад'єктивація.	2/4
13	Творення ступенів безвідносної міри вияву ознаки.	2/4
14	Відмінювання субстантивованих прикметників.	4/4
15	Правопис складних прикметників.	4/4
16	Неоднорідність морфологічної структури числівників.	4/8
17	Грамаітичні та стилістичні особливості поєднання числівників з іменниками.	4/8
18	Походження числівників.	4/7
19	Розрізнення займенників та інших омонімічних із ними частин мови.	4/8
20	Історичні пояснення окремих форм займенників. Прономіналізація.	4/8
	Разом за модуль 2	36/61
	Разом за курс	69/121

Крім того, самостійна робота містить ще й такі елементи: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; підготовку до практичних занять; систематизацію вивченого матеріалу перед іспитом; опрацювання та підготовку огляду статей, опублікованих у фахових та інших виданнях тощо.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: офісні додатки, електронне навчання в середовищі Moodle (<https://moodle.uzhnu.edu.ua/>), Google Meet.

Обладнання: персональний комп'ютер, мультимедійний проєктор, інтерактивна дошка.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Алексієнко Л.А., Зубань О.М., Козленко І.В. Сучасна українська мова: Морфологія: підручник / за ред. А.К. Мойсієнка; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: Знання, 2013. 524 с.
2. Кюнцлі Р.В., Пискач О.Д. Сучасна українська літературна мова. Морфологія: навчальний посібник. Львів: НВФ «Українські технології», 2010. 262 с.
3. Венжинович Н., Пискач О. Сучасна українська літературна мова. Морфологія: навчально-методичний посібник для студентів українського відділення філологічного факультету. Ужгород: Гражда, 2022. 222 с.
4. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, А.П. Загнітко, С.О. Соколова; за ред. К.Г. Городенської. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
5. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 356 с.
6. Український правопис. Київ: Наук. думка, 2019. 390 с.

Допоміжна література

7. Авраменко О., Блажко М. Українська мова та література: довідник. Ч. І. Київ: Грамота, 2021. 496 с.
8. Арполенко Г.П., Городенська К.Г., Щербатюк Г.Х. Числівник української мови. Київ: Наук. думка, 1980. 242 с.
9. Вихованець І.Р. Морфологічні категорії? Словотвірні? Чи граматичні міжривневі? *Актуальні проблеми українського словотвору* / за ред. В. Грещука. Івано-Франківськ: Плай, 2002. С. 13-18.
10. Вихованець І.Р. Система відмінків української мови. Київ, 1987. 232 с.
11. Вихованець І.Р. Українська відмінкова система у функціонально-категорійному вимірі (Спроба перекласифікації відмінків). *Наукові записки Кіровоградського педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Кіровоград, 2001. Вип. 31. Серія: Філологічні науки (мовознавство). С. 13–16.
12. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ: Наук. думка, 1988. 256 с.
13. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови: Академічна граматика української мови. Київ: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
14. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (у редакції 2023 року). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovdzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>.
15. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова: підруч. для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2023. 256 с.
16. Горпинич В.О. Морфологія української мови: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: ВЦ «Академія», 2004. 336 с.

17. Граматичний словник української літературної мови. Словозміна: Близько 140 000 тис. слів / В.І. Критська, Т.І. Недозим, Л.В. Орлова, Т.К. Пуздирєва, Ю.В. Романюк / Відп. ред. Н.Ф. Клименко. Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2011. 760 с.
18. Грищенко А.П. Прикметник в українській мові / відп. ред. В.В. Німчук. Київ: Наук. думка, 1978. 207 с.
19. Гуйванюк Н. В., Кардашук О. В., Кульбабська О. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести: навчальний посібник. Львів: Світ, 2005. 304 с.
20. Дудко І.В. Займенникове вираження категорії означеності-неозначеності в українській мові. Київ: Довіра, 2011. 232 с.
21. Еляшевська О. До питання про категорію числа іменників у сучасному українському мовознавстві. *Вісник Львівського ун-ту*. Серія філол. 2004. Вип. 4. Ч.І. С.134–139.
22. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С.Я. Єрмоленко. Київ: Либідь, 2001. 224 с.
23. Жовтобрюх М.А. Займенник у системі частин мови. *Мовознавство*. 1994. № 6. С. 18–22.
24. Жовтобрюх М.А. Система частин мови в українській лінгвістичній традиції. *Мовознавство*. 1993. № 3. С.3–13.
25. Заболотний О.В., Заболотний В.В. Українська мова: підруч. для 6 кл. закл. загальн. серед. освіти. Київ: Генеза, 2023. 272 с.
26. Караман С.О., Караман О.В., Плющ М.Я. Сучасна українська літературна мова: навч. посіб.; за ред. С.О. Карамана. Київ: Літера ЛТД, 2011. 558 с.
27. Костусяк Н. Категорія відмінка як визначальна міжрівнева категорія іменника. *Українська мова*. 2004. № 3. С. 37–47.
28. Кочан І.М., Захлюпана Н.М. Словник-довідник із методики викладання української мови. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. 306 с.
29. Кучеренко І. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі: монографія. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2014. 410 с.
30. Леонова М.В. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Київ: Вища школа, 1983. 264 с.
31. Лещенко Г.П. Вивчення морфології в 6-7 класах загальноосвітньої школи за комунікативно-функційним та компетентнісним підходами. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2015. Вип. 57. С. 194-198.
32. Лінгвістичний аналіз: Методичні розробки для студентів українського відділення філологічного факультету / укл.: Г.І.Вовченко, А.М.Галас, О.Д.Пискач, Т.М.Розумик, І.В.Сабадош. Ужгород, 2012. 31 с.
33. Лукінова Т.Б. Числівники в слов'янських мовах (порівняльно-історичний нарис) / Т. Б. Лукінова. Київ: Наук. думка, 2000. 370 с.
34. Матвіяс І.Г. Іменник в українській мові. Київ: Рад. шк., 1974. 184 с.
35. Микитюк О.Р. Формування української граматичної термінології. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*: зб. наук. пр. за ред. проф. А.М. Поповського. Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетровського нац. ун-ту, 2011. Вип. 10. С.176–183.
36. Ожоган В. Займенникові слова у граматичній структурі сучасної української мови. Київ: НАН України Інститут української мови, «Мовознавство», 1997. 231 с.
37. Олійник О.Б., Шинкарук В.Д., Гребницький Г.М. Граматика української мови: навч. посіб. для студ. вузів. Київ: Кондор, 2007. 543 с.
38. Онатій А.В., Ткачук Т.П. Українська мова: підручник для 6 кл. закладів загальн. середн. освіти. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2023. 288 с.
39. Плющ М.Я. Граматика української мови: морфеміка, словотвір, морфологія: підручник для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. 2-ге вид., доповн. Київ: Слово, 2010. 328 с.
40. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс: посібник для студентів пед. університетів та інститутів / кол. авторів за ред. М.І. Пентиліук. Київ: Ленвіт, 2011. 366 с.

41. Розумик Т., Венжинович Н. Морфологія сучасної української літературної мови: методичні розробки практичних занять для студентів українського відділення філологічного факультету. Ужгород: Патент, 2002. 75 с.
42. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
43. Сучасна українська літературна мова / за ред. М.Я. Плющ. 2-е вид. Київ: Вища шк., 2000. 429 с.; 3-є вид., стереотип. 2001. 429 с.; 4-е вид., стереотип. 2003. 430 с.
44. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / за ред. акад. І.К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1969. 584 с.
45. Сучасна українська літературна мова: підручник / А.П. Грищенко, Л.І. Мацько, М.Я. Плющ та ін.; за ред. А.П. Грищенка. 3-тє вид., доп. Київ: Вища школа, 2002. 439 с.
46. Сучасна українська мова: підручник / за ред. О. Д. Пономарева. 3-тє вид., перероб. Київ: Либідь, 2005. 399 с.
47. Тараненко О.О. Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму (у межах граматичних категорій іменника). *Мовознавство*. 2005. № 3–4. С. 85–103.
48. Тараненко О.О. Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму (у межах іменних граматичних категорій). *Мовознавство*. 2006. № 1. С. 41–64.
49. Українська мова: енциклопедія / редкол.: В.М. Русанівський (співголова), О.О. Тараненко (співголова), М.П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.
50. Українська мова: підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти / О. Семеног, О. Калинич, Т. Дятленко, М. Білясник, В. Волницька. Тернопіль: Астон, 2023. 304 с.
51. Українська мова: програма для загальноосвітніх навчальних закладів: 5–9 класи. Київ, 2017. 93 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>.
52. Фурса В. Новітні тенденції родового розмежування іншомовних невідмінюваних іменників. *Дивослово*. 2014. № 9. С. 41–43.
53. Христіанінова Р.О. Рід як класифікуюча категорія іменника. *Актуальні проблеми слов'янської філології*: Міжвуз. зб. наук. статей «Лінгвістика і літературознавство». Вип. VIII. Київ: Знання України, 2003. С. 128–135.
54. Цоуфал Л.С. Лінгводидактичні засади навчання морфології в загальноосвітній школі. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2010. Вип. 4. С. 155–162.
55. Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2007. 823 с.
56. Юшук І.П. Українська мова. Київ: Либідь, 2005. 640 с.
57. Ярошевич І. Становлення й кодифікація української морфологічної термінології. *Українська мова*. 2010. № 3. С. 44–54.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

58. Вебсайт ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Електронні версії підручників. URL: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>.
59. Вебсайт МОН. URL: <https://mon.gov.ua/ua>.
60. Державний стандарт базової середньої освіти. 2020. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>.
61. Електронний граматичний словник української літературної мови (словозміна). URL: <http://www.mova.info/grmasl.aspx>.
62. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/>.

63. Путівник реформою НУШ: усе, що потрібно знати вчителю. Освіторія. URL: <https://osvitoria.media/experience/putivnyk-reformoyunush-usesshho-potribno-znaty-vchytelyu/>.
64. Сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ». URL: <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/login/index.php>.
65. Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua>.
66. Словник української мови: В 11-ти томах. URL: <https://sum.in.ua/s>.
67. Словник української мови: У 20-ти томах. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=24&page=0>.
68. Словники України on-line: український лінгвістичний портал. URL: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>.
69. Словозміна. URL: <https://goroh.pp.ua/>.
70. Український проєкт «Якість освіти». URL: <http://yakistosviti.com.ua/uk/Golovna>.